

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Bakalářská práce

2012

Petra Břicháčková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Petra Břicháčková roz. Nováková

**Uplatnění médií ve volném čase dětí ve
věku od 9 do 15 let**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Petra Břicháčková rozená Nováková**

Vedoucí práce: **Mgr. Radim Wolák**

Rok obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

BŘICHÁČKOVÁ, Petra. *Uplatnění médií ve volném čase dětí ve věku od 9 do 15 let*. Praha, 2012. xx s. Diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Radim Wolák

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o možnostech využívání médií, především tisku (časopisů a novin), rozhlasu, televize a internetu- ve volném čase dětí ve věku od 9 do 15 let. Cílem práce je poukázat na vhodné způsoby využívání médií, na pozitivní a negativní vlivy některých médií (televize, internetu) a na způsoby řešení nadměrného používání těchto médií.

V první kapitole se věnuji vymezení základních pojmů - věková skupina dětí od 9 do 15 let, média, volný čas.

Druhá kapitola pojednává o možnostech, způsobech a problémech využívání volného času dětmi.

Ve třetí kapitole se zaměřuji na vztah mezi médii a dětmi. Upozorňuji na nežádoucí účinky médií na děti.

Dále se věnuji jednotlivým typům médií (tisk, rozhlas, televize, internet).

Rozebírám jejich vztah k dětem, způsoby jejich používání dětmi, možnosti, jenž dětem nabízejí. Také poukazuji na negativní vlivy některých médií na děti (televize, internet). Pokouším se nastítnit vhodná preventivní řešení nadměrného a nevhodného používání těchto médií.

Součástí práce je také krátký výzkum zabývající se problematikou vztahu dětí a médií.

Abstract

The thesis discusses the possibilities of using mass media, especially print (magazines and newspapers), radio, television and the internet- in leisure time of children ages 9 to 15 years. The aim of this thesis is to highlight the appropriate ways to use the media, positive and negative effects of some media (television, the internet) and ways to solve excessive use of these media.

The first chapter is focused on definition of basic terms- children ages 9 to 15 years, media, leisure time.

The second chapter discusses the possibilities, ways and problems of usage of leisure time by children.

The third chapter focused on the relationship between media and children. I point out the adverse effects of media on children.

Then I deal with the various type of media (print, radio, television, the internet). I analyze their relationship to children, the ways of their usage by children and options that they offer to children. I also highlight the negative effects of some media on children (television, the internet). I try to outline appropriate preventive solutions excessive and inappropriate usage of these media.

The thesis also includes a short research dealing with the relationship between children and the media.

Klíčová slova

Volný čas, média, počítač, internet, televize, tisk, rádio, mediální výchova

Keywords

Leisure time, media, computer, internet, television, print, radio, medial education

Rozsah práce: 60 933

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ...

Petra Břicháčková

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Nováková Petra	Razítko podatelny:
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2008	
E-mail diplomantky/diplomanta: petra.novakova32@seznam.cz	
Studijní obor/typ studia: 7202T Mediální studia	

Předpokládaný název práce v češtině:

Uplatnění médií ve volném čase dětí ve věku od 9 do 15 let

Předpokládaný název práce v angličtině:

The Use of media in leisure time of children from 9 to 15 years old

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012):

(diplomovou práci je možné odevzdat nejdříve po dvou semestrech od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012)

LS 2011

Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků):

Ve své práci se budu věnovat roli médií ve volném čase dětí ve středním školním a starším školním věku, tedy ve věku přibližně od 9 do 15 let. Budu se zajímat o možnosti využívání médií ve volném čase dětí, o to jak děti s médií nakládají, jak zpracovávají informace, které jim média poskytují, jaké příležitosti jim média dávají, jaká rizika naopak přinášejí, kde všude se děti mohou s médii setkat. Součástí mé bakalářské práce bude také krátký dotazník k dané problematice. Cílem práce bude zachytit zkušenosti dětí s médií, způsoby jakými užívají média, jak s nimi pracují a jak dále využívají informace, které z nich získají, jaké mají návyky v užívání médií a jaké příkazy či zákazy z oblasti užívání médií od rodičů přijímají.

Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu):

1, Úvod : základní vysvětlení tématu a jeho obsahu , stanovení cíle práce

2, Stat' :

a, vymezení a definice základních pojmů

b, obecná charakteristika volného času dětí

c, role médií obecně ve volném čase dětí

d, tisk- časopisy a noviny pro děti- role časopisů a novin ve volném čase dětí, návyky dětí při čtení časopisů a novin, dětské noviny a časopisy u nás

e, rozhlas- role rozhlasu ve volném čase dětí, návyky dětí při poslechu rozhlasu, české rozhlasové stanice a jejich nabídka pořadů pro děti dané věkové skupiny

f, televize- role televize ve volném čase dětí, návyky dětí při sledování

TV, TV stanice v ČR a jejich nabídka pořadů pro děti,
g, internet- role internetu ve volném čase dětí, návyky dětí při užívání internetu, internetové stránky pro děti
h, počítačové hry- role počítačových her ve volném čase dětí, návyky při hraní počítačových her, počítačové hry pro děti
ch, sociologický výzkum-dotazník,všeobecné závěry z výzkumu
i, instituce zabývající se problematikou dětí, médií a volného času
3, Závěr: zhodnocení informací získaných v průběhu zpracování informací, všeobecné závěry

Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období, za které bude analyzován):

Volný čas dětí ve středním školním věku a starším školním věku tjst. ve věku od 9 do 15 let a uplatnění médií (noviny, časopisy, rozhlas, televize, internet, počítačové hry) v jejich volném čase, možnosti využívání médií ve volném čase dětí, práce s médií v jejich volném čase.

Postup (technika) při zpracování materiálu:

1)Nastudování a zpracování literatury k danému tématu

2)Sestavení dotazníku, zpracování dotazníku, všeobecné závěry

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

B. Hofbauer- Děti,mládež a volný čas: vymezuje hlavní rysy využívání volného času dětí a mládeže v ČR i ve světě, charakterizuje trendy, které by mohly ovlivnit tuto oblast v blízké budoucnosti, uvádí,jaké podmínky pro volný čas vytváří rodina, škola, média,stát, sdružení dětí a mládeže, atd.

J. Langmeier, D. Krejčířová- Vývojová psychologie: ucelený teoretický základ oboru vývojové psychologie, hlavní poznatky o psychické ontogenezi člověka vycházející z klinické praxe autorů

M. Mičienka, J. Jiráček a kol. - Rozumět médiím:metodická příručka pro učitele, charakterizuje hlavní oblasti mediální výchovy, teoretické shrnutí důležitých informací, které je důležité si uvědomit při výuce daného tématu

R. Havlík, J. Kořán- Sociologie výchovy a školy: vliv sociálního kontextu na výchovu a vzdělání, průběh socializace, otázka rovnosti přístupu ke vzdělání, škola jako sociální organismus, sociologie učitelství

S. Livingstone- Children and the Internet: interpretuje každodenní užívání internetu dětmi ve vztahu k historickým a kulturním změnám, které nastávají, sleduje rizika a příležitosti, které internet dětem nabízí

S.Livingstone- Young people nad New media

S. Livingstone, K. Drotner- International Handbook of Children, Media and Culture:nakládání dětí, které pocházejí z různých částí světa a různých sociálních prostředí,s odlišnými typy médií a komunikace

J.Pávková, B.Hájek, B.Hofbauer, V.Hrdličková,A.Pavlíková- Pedagogika volného času

J. Roth- Mediální výchova v Čechách

H. Pavličíková, M. Šebeš, M. Šimůnek (eds.)- Mediální pedagogika

B. Köpplová, J. Jiráček- Masová média

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Jana Boušová-Využití médií ve výchově dětí a rizika jejich používání: diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, Katedra pedagogiky, obor Pedagogika volného času

Datum / Podpis studenta/ky

6.
.....

6.

2010

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na UK FSV vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

.....
Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY UK FSV. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU KOPÍÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE DOPORUČENÉ PEDAGOGEM/PEDAGOŽKOU BUDE VEDENÍ IKSŽ POUZE BRÁT NA VĚDOMÍ, TEZE PODÁVANÉ STUDENTEM SAMOSTATNĚ BUDE PROJEDNÁVAT.

Obsah

ÚVOD.....	3
1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	4
1.1 <i>Věková skupina dětí od 9 do 15 let.....</i>	<i>4</i>
1.1.1 <i>Období středního školního věku.....</i>	<i>4</i>
.....4	
1.1.2 <i>Období pubescence.....</i>	<i>5</i>
1.2 <i>Obecná charakteristika médií.....</i>	6
1.2.1 <i>Rozvoj masových médií.....</i>	<i>6</i>
1.2.2 <i>Rozdělení masových médií.....</i>	<i>6</i>
6	
1.2.3 <i>Funkce masových médií.....</i>	<i>7</i>
1.2.4 <i>Násilí v médiích.....</i>	<i>7</i>
1.3 <i>Obecná charakteristika volného času.....</i>	<i>8</i>
1.3.1 <i>Funkce volného času.....</i>	<i>8</i>
1.3.2 <i>Rozvoj volného času.....</i>	<i>9</i>
2. VÝZNAM VOLNÉHO ČASU V ŽIVOTĚ DĚTÍ.....	10
2.1 <i>Pedagogické ovlivňování volného času dětí.....</i>	<i>10</i>
2.2 <i>Problémy využívání volného času dětmi.....</i>	<i>11</i>
3. ROLE MÉDIÍ VE VOLNÉM ČASE DĚTÍ.....	12
3.1 <i>Vztahy mezi médii a dětmi.....</i>	<i>12</i>
3.1.1 <i>Média mluví o dětech.....</i>	<i>13</i>
3.1.2 <i>Média mluví k dětem.....</i>	<i>13</i>
3.1.3 <i>Děti mluví prostřednictvím médií.....</i>	<i>14</i>
3.2 <i>Některé výzkumy zabývající se problematikou dětí a médií.....</i>	<i>15</i>
3.3 <i>Negativní působení médií ve volném čase dětí.....</i>	<i>16</i>
3.4 <i>Mediální výchova dětí.....</i>	<i>16</i>
4. DĚTI A TISK.....	17
4.1 <i>Časopisy pro děti a mládež.....</i>	<i>17</i>
4.1.1 <i>Dělení časopisů pro děti a mládež.....</i>	<i>17</i>

4.1.2	<i>Dětské časopisy</i>	17
4.1.3	<i>Časopisy pro mládež</i>	18
4.1.3.1	<i>„Zájmové“ časopisy pro mládež</i>	18
4.1.3.2	<i>„Populární“ časopisy pro mládež</i>	19
4.1.4	<i>Školní časopisy</i>	19
4.2	<i>Dětské noviny</i>	19
4.2.1	<i>Školní noviny</i>	19
4.3	<i>Internetové časopisy a noviny pro děti</i>	20
5.	DĚTI A ROZHLAS	21
5.1	<i>Rozhlasové vysílání pro děti</i>	21
5.2	<i>Internetová dětská rádia</i>	22
6.	DĚTI A TELEVIZE	23
6.1	<i>Nežádoucí vliv televize na děti a dospívající</i>	23
6.1.1	<i>Potlačení nežádoucích vlivů televize</i>	23
6.2	<i>Televizní vysílání pro děti v ČR</i>	25
6.2.1	<i>Vysílání České televize pro děti</i>	25
6.2.2	<i>Barrandov TV a pořady pro děti</i>	27
6.2.3	<i>Ostatní televizní stanice v ČR a jejich vysílání pro děti</i>	27
7.	DĚTI A INTERNET	29
7.1	<i>Nežádoucí účinky internetu na děti a mládež</i>	29
7.1.1	<i>Jak předcházet nežádoucím účinkům internetu</i>	29
7.1.1.1	<i>Pravidla bezpečného užívání internetu</i>	31
7.1.1.2	<i>Programy rodičovské kontroly</i>	31
7.2	<i>Internetové stránky vhodné pro děti a mládež</i>	33
7.2.1	<i>Sociální sítě</i>	33
8.	PRŮZKUM UŽÍVÁNÍ MÉDIÍ DĚTMI	35
8.1	<i>Zkoumaný soubor</i>	35

8.2 Použité metody.....	35
8.3 Výsledky práce.....	36
ZÁVĚR.....	38
SUMMARY.....	38
POUŽITÁ LITERATURA.....	40
POUŽITÉ ELEKTRONICKÉ ZDROJE.....	41
SEZNAM PŘÍLOH.....	42
PŘÍLOHY.....	42

Úvod

Ve své práci se budu zabývat vlivem a uplatněním médií ve volném čase dětí. Inspirací k napsání této práce mi byly především mé zájmy a profesní zkušenosti¹. Zaměřila jsem se na věkovou skupinu dětí od 9 do 15 let. Budu se zajímat o možnosti využívání médií ve volném čase dětí, o to jak děti s médii nakládají, jak zpracovávají informace, které jim média poskytují, jaké příležitosti jim média dávají, jaká rizika naopak přinášejí, kde všude se děti mohou s médii setkat. Součástí mé bakalářské práce bude také krátký dotazník k dané problematice.

Cílem práce bude zachytit zkušenosti dětí s médii, způsoby jakými užívají média, jak s nimi pracují a jaké mají návyky při užívání médií a jaké příkazy či zákazy z oblasti užívání médií od rodičů přijímají.

V 1.kapitole se budu zabývat vymezením a definicí třech základních pojmů (věková skupina dětí od 9 do 15let, média a volný čas), které považuji za důležité a které hrají v mé práci ústřední roli.

V dalších kapitolách se zaměřím na obecnou charakteristiku volného času dětí a roli médií obecně v jejich volném čase. Také rozeberu jednotlivé typy médií (tisk, rozhlas, televize a internet) a jejich uplatnění ve volném čase dětí. Budu se zajímat o zkušenosti dětí s jednotlivými typy médií, o jejich návyky při užívání médií. Dále rozeberu, jaké konkrétní tiskoviny, rozhlasové a televizní pořady či internetové stránky média u nás dětem nabízejí. A nakonec provedu

¹ V letech 2009-2011 jsem pracovala na pozici učitelky 1.stupně na 8.Základní škole v Kladně

krátký výzkum pomocí jednoduchého dotazníku. Budu zjišťovat jaká média děti nejvíce ve svém volném čase využívají, kolik času jim věnují a jaké návyky si při používání médií utvářejí.

V závěru mé práce uvedu všeobecné závěry, ke kterým jsem došla v průběhu výzkumu a zhodnotím informace, jenž jsem získala v průběhu zpracování mé práce.

1.Vymezení základních pojmů

V 1.kapitole stručně nastíním psychologický vývoj dětí mezi 9.a 15.rokem života. Další téma se zabývá obecnou charakteristikou médií. Snažím se nastínit stručný historický vývoj médií, jejich základní rozdělení a jejich funkci ve společnosti. Posledním tématem zmiňovaným v této kapitole je vymezení pojmu volný čas, funkce volného času a jeho stručný historický vývoj.

1.1. Věková skupina dětí od 9 do 15 let

Ve své práci se budu zabývat věkovou skupinou dětí od 9 do 15 let. Tento časový úsek bychom mohli rozdělit na období středního školního věku (9-12let) a na období pubescence (13-15 let).

1.1.1. Období středního školního věku

Mezi 9.a 12. rokem života se těžiště zájmů dítěte přesouvá do životní reality, která je i nadále ovlivněna fantazií, nyní spíše hrdinskou než bájivou. Představivost dosahuje u dětí školního věku překvapivého vrcholu. Děti si také více všímají vztahů mezi lidmi ve svém okolí. Osvojují si různé sociální role a upevňují si sexuální role. Stále větší roli hraje v životě dítěte vliv dětské skupiny, jejíž pravidla se snaží dítě dodržovat. Z různých rolí, které přijímá, i ze svého postavení ve skupině vrstevníků si osvojuje i uvědomělejší sebe pojetí a sebehodnocení.² V tomto období se dále zlepšuje jemná i hrubá motorika

² Srov.:LANGMEIER,L.,KREJČÍŘOVÁ,D.Vývojová psychologie.Praha:Grada Publishing 2006. ISBN: 80-247-1284-9 s.136-137

dítěte, jeho smyslové vnímání a výrazně se rozvíjí také řeč. S vývojem řeči souvisí také rozvoj paměti.³ Dítě je již schopno sebeovládání a narůstá jeho odolnost vůči zátěži a adaptabilita. Vyvíjí se také morální vědomí a jednání dítěte. Samo je již schopno určit, zda se jedná o správné či nesprávné jednání, bez ohledu na autoritu dospělého. Stále jsou však dospělí, zvláště rodiče, vzorem chování dítěte.

1.1.2. Období pubescence

Zhruba od 11 do 15 let dítěte se vymezuje období pubescence, nebo-li první fáze dospívání (následuje období adolescence zhruba od 15-22 let).

Toto období můžeme dále rozdělit na:

- 1) fáze prepuberty- u dívek zhruba od 11 do 13 let, u chlapců asi o 1-2 roky později
- 2) fáze vlastní puberty-zhruba mezi 13 a 15 rokem

Obě tyto fáze vývoje dětí, se vymezují různými fyzickými a psychickými změnami u dětí. Těmi nejvýraznějšími jsou patrně první známky pohlavního dospívání. Na období pubescence dále navazuje období adolescence, které je vymezeno zhruba od 15 do 22 let jedince. Nicméně tato věková vymezení nemůžeme považovat za přesná a vyhovující pro každého jedince. Za posledních 100 let dochází ve všech rozvinutých evropských a amerických zemích k urychlení nástupu dospívání a k zrychlení celkového růstu. Většina studií provedených v průběhu druhé poloviny minulého století, například studie, které srovnávají výkony dětí v inteligenčních testech a v různých metodách zaměřených na vývoj osobnosti, prokazuje vzestup průměrných výkonů dětí všech věkových skupin. I v oblasti emočního vývoje dochází k jeho zrychlení. Lze říci, že zrychlení vývoje přineslo rychlejší začátek tělesného i duševního dospívání, ale také umožnilo delší dobu pro dokončení plného rozvoje všech potencií. Dospívání se tedy stále rozšiřuje dvěma směry- zkracuje se doba dětství a oddaluje se nástup plné dospělosti.⁴

³ Tamtéž s.122-123

⁴ Srov.: LANGMEIER, L., KREJČÍŘOVÁ, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada Publishing 2006. ISBN: 80-247-1284-9 s.144-146

Se všemi těmito aspekty musí média umět pracovat a správně je využít ke svému prospěchu.

1.2 Obecná charakteristika médií

Pojem „médiu“ má původ v latinském adjektivu medius (prostřední), z něhož vzniklo i sloveso mediare (zprostředkovat). Médiem je tedy to, co se nalézá „uprostřed“ jako zprostředkovatel. ⁵

1.2.1. Rozvoj masových médií

Rozvojem průmyslové výroby v 19. století docházelo i k výrazným společenským změnám. Lidé museli změnit své zvyky a smýšlení, zpřetrhat vazby na rodinu a půdu, jelikož se často museli za prací stěhovat do měst. Docházelo k vytváření nových společenských tříd (buržoazie a nemajetné námezdní třídy). Bylo nezbytné vytváření veřejného prostoru, kde docházelo k šíření informací a vyjadřování názorů. A tak vznikla masová média, jako prostředek komunikace veřejnosti.

Masový tisk se v Evropě a Americe ustavoval od první třetiny 19. století. Prvním skutečným masovým médiem se stal tisk. Technologické možnosti tisku měly velký společenský význam. Od výroby plakátů a letáků pokračovala cesta k prvním novinám a dále k dalším médiím. ⁶

1.2.2. Rozdělení masových médií

Masová média je možné třídit do celé řady kategorií podle různých faktorů. Centrálním prvkem používaným pro rozdělení masmédií je typ používané technologie, resp. technologický postup, jenž komunikaci daným médiím zajišťuje.

„Mezi základní kategorie z tohoto hlediska tedy patří:

-tištěná média (např. knihy, letáky, billboardy, časopisy či noviny)

-elektronická média (např. rozhlas, televize nebo internet)

⁵ Srov. SPOUSTA V. et al., Metody a formy výchovy ve volném čase. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 1998. ISBN:80-210-1275-7

⁶ Srov.: JIRÁK J., KÖPPLOVÁ B., Média a společnost. Praha: Portál 2007. ISBN: 978-80-7367-287-4 s. 28-29)

-popř. chemická média (např. film)⁷

1.2.3. Funkce masových médií

Média plní také důležité společenské funkce. Informují o významných událostech a o podmínkách života. Také vysvětlují a komentují události a platné společenské vztahy. Podporují ustálené autority a společenské normy. Přesvědčují společnost pro určité společensky významné cíle např. v oblasti politiky. Mají funkci zábavní. Snaží se pobavit, rozptýlit, navodit pocit napětí apod.

1.2.4. Násilí v médiích

V souvislosti s médii se také často řeší problém jejich negativních účinků. Nejatraktivnějším tématem je v této souvislosti zajisté násilí v médiích. Uvažuje se o tom, že mediální násilí diváky přitahuje, fascinuje a podmaňuje si je. Mluví se hlavně o divácích, neboť násilí je spojováno hlavně se „zobrazujícími“ médii, především televizí, filmem a počítačovými hrami. Právě vztah zobrazovaného násilí a skutečného násilí patří k velmi znepokojujícím tématům.

Nejčastěji se hovoří o „*třech rizikových oblastech, o třech předpokládaných typech možného vlivu:*

- 1) *Možnost naučit se agresivnímu chování*
- 2) *Možnost nárůstu obav z toho, že se člověk stane obětí násilí*
- 3) *Možnost znecitlivění vůči (nemediálnímu) násilí⁸*

První typ možného vlivu se tedy vztahuje k pozorování nárůstu agresivního chování mezi lidmi a k nárůstu násilí ve společnosti. Ve společnosti se objevuje těžko prokazatelná představa, že média mají toto násilí na svědomí. „*Je až příliš lákavé doufat, že alespoň některá zvěrstva jichž jsme svědky, mohou být v určité míře způsobena médii, nikoliv námi samými.*“⁹

⁷ Srov.: Tamtéž s.39

⁸ Srov.: JIRÁK J., *Násilí a logika mediálního byznysu aneb Proč už nejsou Profesionálové s hvězdičkou.* Média a násilí. Přednášky a diskuze ze semináře Anifest 2005 (Třeboň, 7.5. 2005). Praha. Corona, 2005. ISBN: 80-903363-5-3 s. 13

⁹ Tamtéž s. 13

Druhá oblast je spojena s nárůstem obav z násilí. Na základě zobrazování násilí v médiích lidé přemýšlí o tom, jakou mají šanci přežít na ulici. V médiích sledují mnoho zlého a mají pocit strachu a úzkosti. Tyto obavy jsou často mnohem silnější než samotný výskyt násilných činů. Média věnují výraznou pozornost násilným činům, neboť „tato kriminální činnost se dobře předvádí, je snadno pochopitelná, a dramatická a mediálně „fotogenická“.“¹⁰

Třetí možností je existující možné riziko znečitlivění vůči násilí. Neustálým sledováním různých násilných obsahů se člověk stává netečným vůči násilí, ať už se jedná o mediální nebo reálné násilí. Média nabízejí stále více násilných scén a ty jsou více názornější a doslovnější, vytrácí se náznak. Dochází také k posunům pořadů ve vysílacích schématech televizních stanic. Některé pořady, které jsou vysílány v době, kdy je televize dětem dostupné, byly ve své době uváděny s tzv. hvězdičkou (nevhodné pro děti a mladistvé).¹¹

1.3 Obecná charakteristika volného času

Volný čas (angl. leisure time, franc. le loisir) můžeme charakterizovat jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností a ve kterém vykonáváme činnosti na základě svého svobodného rozhodnutí a přináší nám zároveň příjemné zážitky a uspokojení.

Ve volném čase se tedy věnujeme činnostem, které máme rádi, baví nás, uspokojují, přinášejí nám radost a uvolnění, chceme je dělat a můžeme je dělat. Povinnosti naopak vykonat musíme, ať chceme či nikoliv. Lze však říci, že to, co jeden považuje za povinnost, může být pro jiného příjemnou zábavou a naopak. Mezi těmito dvěma oblastmi nevede přesná hranice.

1.3.1. Funkce volného času

Mezi hlavní funkce volného času patří: odpočinek (regenerace pracovních sil), zábava (regenerace duševních sil) a rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury). Tyto způsoby realizace volného času vymezil ve 20. století polský historik sdružování polských dětí a mládeže a sociolog volného času Alexandr Kamiński (1903-1978). Francouzský sociolog volného času Roger Sue naopak

¹⁰ Tamtéž s. 15

¹¹ Tamtéž s. 14-17

jako funkce volného času uvádí: funkci psychosociologickou, sociální, terapeutickou a ekonomickou. Německý pedagog volného času Horst W. Opaschowski za základní funkce a možnosti volného času pokládá: rekreaci (zotavení a uvolnění), kompenzaci (odstraňování frustrací a zklamání), výchovu a další vzdělání, kontemplaci (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba), komunikaci, participaci (účast na vývoji společnosti), integraci (začleňování do společnosti, stabilizace rodiny) a enkulturaci (kulturní rozvoj sebe samých). České oficiální dokumenty mezi funkce volného času řadí relaxaci, regeneraci, kompenzaci, sociální prevenci a výchovu.¹²

1.3.2. Rozvoj volného času

Z hlediska historického vývoje volného času bylo zásadní zkracování pracovní doby u dospělých a její odstraňování u dětí a mladistvých. Docházelo k rozšíření objemu volného času celé populace, zejména mladé generace. Dále probíhala kumulace volného času do měst, jejichž počet obyvatel v procesu urbanizace rychle rostl celkově i vzhledem k celé populaci.¹³ Významnou roli také sehrálo prodlužování let školní docházky a profesní přípravy až do dospělosti, prodlužování délky života a růst počtu let strávených na odpočinku. Tento vývoj zásadně působil na děti a mladé lidi.

¹² Srov.: HOFBAUER B., Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál 2004. ISBN: 80-7178-927-5 s. 13-15

¹³ Tamtéž s. 25

2. Význam volného času v životě dětí

Lze říci, že děti mají relativně hodně volného času. Z jejich pohledu do něj neřadíme vyučování a s ním spojené aktivity, domácí práce a další činnosti související s chodem rodiny, sebeobsluhu, základní péči o zevnějšek a osobní věci, činnosti zabezpečující základní biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče), atd.

2.1. Pedagogické ovlivňování volného času dětí

Z výchovných důvodů je žádoucí, aby tento volný čas byl pedagogicky ovlivňován, jelikož děti nemají dost zkušeností, aby se orientovaly ve všech oblastech zájmových činností a potřebují citlivé nenásilné vedení. Míra tohoto ovlivňování závisí na vyspělosti dítěte (jak mentální, tak sociální) a především na charakteru rodinné výchovy.

První zkušenosti z aktivit volného času se získávají v rodině. Rodina však nemůže plně zabezpečit výchovu dětí ve volném čase. Nemá k tomu k dispozici potřebné materiální vybavení, odbornou kvalifikaci ani dostatek času. Proto existují různé instituce pro výchovu dětí mimo vyučování, které se zabývají rozvojem zájmů dětí a mládeže. Školní družiny, školní kluby, střediska pro volný čas dětí a mládeže, domovy mládeže apod. jsou součástí uceleného výchovného systému a zpravidla svědčí o dobrém stavu ekonomiky a školské politiky daného státu. V současnosti bohužel dochází k omezování či rušení těchto institucí. Tyto tendence lze považovat za nedomyšlené a škodlivé, neboť kvalitní výchova dětí ve volném čase má výrazný preventivní význam.¹⁴

„Volný čas dětí a mládeže a péče o něj má z pedagogického hlediska dva úkoly:

1) Bezprostřední naplňování volného času smysluplnými aktivitami rekreačními i výchovně vzdělávacími-tedy výchova ve volném čase.

¹⁴ Srov.: PÁVKOVÁ J., HÁJEK B., HOFBAUER B., HRDLIČKOVÁ V., PAVLÍKOVÁ A., Pedagogika volného času. Praha: Portál 2002. ISBN: 80-7178-711-6 s.14

2) *Výchova k volnému času, která vytváří návyky pro budoucí trávení volného času a pomáhá jedinci se orientovat v široké nabídce zájmových aktivit.*¹⁵

2.2. Problémy využívání volného času dětmi

Ne všechny děti však mají dostatek volného času a ne všechny děti umí svůj volný čas smysluplně využívat.

Jsou děti, které mají nadbytek volného času a nedokážou s ním správně naložit. Mají málo školních a rodinných povinností a nebo je odmítají plnit. Svůj volný čas tráví s vrstevníky, kteří mají podobné postavení, nevěnují se žádným zájmovým činnostem a nudu zahánějí společensky nežádoucími aktivitami (experimenty s cigaretami, alkoholem či drogami, vandalismus či dokonce drobné trestné činy, problematická sexualita apod.). Často se také stává, že ani rodiče takovýchto dětí nejeví zájem o nadbytek jejich volného času a jeho využití.

Na druhé straně existují děti, které nemají téměř žádný volný čas. Jsou to například děti přetěžované plněním školních povinností. Rodina či škola na ně klade vysoké požadavky. Školní povinnosti plní na úkor svého volného času. Nebo jsou to děti přetěžované četnými zájmovými činnostmi. Stává se, že rodiče jsou ambicióznější než jejich děti a chtějí aby byly jejich děti úspěšné v rozmanitých zájmových činnostech. Děti, které se věnují zájmové činnosti na vrcholové úrovni a jsou na ně kladeny vysoké nároky, pak ztrácejí pocit dobrovolnosti a pociťují nedostatek volného času. Nejsou v kontaktu se svými vrstevníky. Může u nich dojít až k vytvoření odporu k zájmové činnosti. Také to mohou být děti přetěžované domácími povinnostmi. Může se stát, že tyto děti nejen nemají dostatek volného času, ale také nemají čas na plnění školních povinností.

Ať už se tedy jedná o dostatek či nedostatek volného času dětí, je potřeba tyto problémy řešit. Důležité je, aby se děti naučily správnému využívání volného času.

3. Role médií ve volném čase dětí

¹⁵ Tamtéž s. 18

Technologie médií a jejich možnosti se rozvíjí obrovským tempem. Od vynálezu knihtisku až k současné masové produkci a rozšiřování knih uplynulo několik set let. Ve 20.století prošla prudkým vývojem nejen tradiční tištěná média (knihy, časopisy, noviny), ale média také zpracovávající informace akusticky a obrazově (rozhlas, film, televize). Poslední desetiletí je obdobím rozmachu médií spjatých s rozvojem nových informačních a komunikačních technologií (mobilní telefony, počítače, internet). S narůstajícím množstvím volného času ve vyspělých společnostech se média stávají prostředkem trávení volného času či zdrojem návodů na jeho trávení. Dochází také k jejich širokému uplatnění ve volném čase dětí a mládeže.

Děti se denně setkávají s nejrůznějšími druhy médií ve škole, v rodině i ve svém volném čase. Možnosti jejich využití se jim nabízejí již od útlého věku. Často se s nimi střetávají už v předškolním věku. Jejich prostřednictvím děti pronikají do světa dospělých a svých vrstevníků, získávají o něm informace, rozvíjejí svoje zájmy, nacházejí nové způsoby oddechu a zábavy, prožívají chvíle napětí, dobrodružství, zábavy i strachu a někdy se na mediální tvorbě samy podílejí. Veřejnoprávní i komerční média nabízejí řadu mediálních produktů zaměřených na konkrétní skupiny dětí a mládeže (dětské časopisy, televizní a rozhlasové pořady pro děti, dětské internetové stránky). Děti jsou také konzumenty mediálních obsahů určených dospělým. Oblast médií se tak stává novou a významnou oblastí zájmové činnosti, jenž stále častěji zasahuje každého. Rozvoj této oblasti lze předpokládat i do budoucnosti.

3.1. Vztahy mezi médii a dětmi

„Můžeme rozlišit různé druhy vztahu mezi dětmi a médii:

- 1) Média mluví o dětech-děti se stávají předmětem zájmu médií, určených dospělým*
- 2) Média mluví k dětem-děti se setkávají s médii jako uživatelé (čtenáři, posluchači, diváci)*
- 3) Děti mluví prostřednictvím médií-děti samy se podílejí autorsky, organizačně nebo technicky na mediální tvorbě ”¹⁶*

¹⁶ Srov.: HOFBAUER B., Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál 2004. ISBN: 80-7178-927-5 s.129

3.1.1. Média mluví o dětech

První typ médií je určen široké veřejnosti nebo jsou tato média odborně zaměřena. Zabývají se rozborů vývoje, současného stavu budoucích možností života a výchovy dětí ve volném čase. Uvádějí různé metodiky výchovy i praktické rady. Jsou určena převážně skupinám, které pracují s dětmi nebo se jejich práce či činnost dotýká problematiky výchovy dětí ve volném čase. Jsou jimi například rodiče, pedagogové, vychovatelé, sociální pracovníci atd. Existuje řada časopisů, jenž se zabývají oblastí vědy o výchově a vzdělávání.

V současné době se začaly objevovat také odborné časopisy specializované na volný čas a vycházející v evropském měřítku, které se věnují problematice dětí a volného času např. revue *Enfants d'Europe* (Děti Evropy), jenž vydávají pedagogové sedmi západoevropských zemí a který se zabývá výchovou dětí mezi 0. a 10. rokem. V České republice bohužel v současné době neexistuje periodikum zabývající se výhradně problematikou pedagogiky volného času. Do poloviny 90.let u nás vycházel metodicko-praktický měsíčník *Za školou* a čtvrtletník *Mládež, společnost a stát* věnovaný teorii a společenské praxi mladé generace. Obě periodika vydával Institut dětí a mládeže v Praze. Během 90.let však zanikla a do současnosti nenašla pokračovatele. Také rozhlasové a televizní zpravodajství a publicistika se věnují oblasti života dětí.¹⁷

3.1.2. Média mluví k dětem

Do druhé skupiny patří média, která přináší informace z nejrůznějších oblastí či zájmových oborů dětem a jsou vytvářena dospělými. K dětem se dostávají ve formě tištěné i elektronické a jejich dosah je lokální, regionální, národní i mezinárodní. Média nejen šíří informace mezi dětmi, ale také často organizují jejich volný čas.

V současné době vychází množství periodik určené dětem. Například časopis *ABC*, jenž vychází téměř 50 let a který přináší informace o vědě, technice, přírodě atd. Od roku 2001 v Praze jednou za měsíc vycházejí pod záštitou Českého výboru UNICEF *Moje 1.noviny*. Noviny pro všechny děti, které jsou

¹⁷ Tamtéž s.130

zasílány různým školským zařízením. Také jejich obsahem jsou informace z různých oblastí přírody a společnosti.¹⁸

Rovněž některé televizní stanice přicházejí s pořady pro děti, které mají za úkol děti nejen pobavit ale i vzdělávat. Česká televize od ledna 2012 dětským divákům nabízí nový speciální blok pořadů pro děti, Kavčí hnízdo, vysílaný televizní stanicí ČT2 vpozdvečer, který jim přináší nejen moderní zábavu, pohádky, ale také poučení.

3.1.3. Děti mluví prostřednictvím médií

Poslední skupina zahrnuje média, která se hojně začala rozvíjet v posledních letech. Jsou to média vytvářená samotnými dětmi. Děti samy se stávají reportéry, redaktory či technickými pracovníky a učí se tak vyhledávat informace, zpracovávat je, vyjadřovat své názory na určité problémy a zároveň je sdělovat veřejnosti a přispívat k jejich řešení.

Práce v médiích děti inspiruje také v jejich volnočasových aktivitách. Aktivně se podílejí na rozvoji školy, skupiny vrstevníků či jiných zařízení volnočasových aktivit. Děti často přispívají do školních novin, do rubrik místních časopisů, zpravodajů obcí, atd. Tato periodika umožňují dětem vyjadřovat své názory na aktuální témata a aktivně se zapojovat do okolního dění.

V Praze například působí Klub Domino-Dětská tisková agentura, jenž prostřednictvím hry na novináře podchycuje a rozvíjí zájem dětí o žurnalistiku. Pomáhá redakcím školských časopisů, školního rozhlasu a dětskému zpravodajství na internetu. Pořádá novinářské soutěže pro děti, hry, letní tábory a další činnosti.

Tyto aktivity se neomezují pouze na tištěná média. Děti se podílejí také na tvorbě internetových stránek, samy často vytvářejí nejrůznější blogy. Stávají se také součástí vysílání rozhlasových či televizních stanic.¹⁹

3.2. Některé výzkumy zabývající se problematikou dětí a médií

¹⁸ Tamtéž s.131

¹⁹ Srov.: HOFBAUER B., Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál 2004. ISBN: 80-7178-927-5 s.132-133

Podle průzkumů provedených ve Velké Británii dvě třetiny britských dětí a dospívajících mají televizor ve svém pokoji. Přes polovina britských domácností s dítětem má nejméně jeden počítač s přístupem na internet a tato čísla rapidně narůstají. Děti a dospívající ve věku od 6 do 17 let tráví okolo 5 hodin denně s nějakým médiem (Livingstone a Bovill, 1999). Podobné závěry prokázaly průzkumy v USA. Polovina z těchto pěti hodin je věnována sledování televize (průměrně 46%), pětina poslechu hudby, po 10% je věnováno sledování videa, hraní počítačových her a četbě, a zbylá 4% zahrnují ostatní počítačové činnosti. (Roberts a spol., 1999).²⁰

V roce 2009 provedla agentura Mediaresearch v České republice výzkum věnovaný mediálnímu i nemediálnímu chování dětí. Výzkum byl proveden na reprezentativnímu vzorku dětí ve věku od 4 do 14 let žijících v internetových domácnostech ČR.²¹

Při zkoumání technické a mediální vybavenosti dětských pokojů se došlo k závěru, že tato vybavenost je silně ovlivněna věkem dětí, neboť starší děti mají své pokoje podstatně lépe vybaveny. Většina českých dětí má ve svém pokoji k dispozici knihovnu, CD přehrávač, televizi a počítač s internetovým připojením.

Mezi nejčastější mediální aktivity dětí patří sledování televize. Přes 80% dotazovaných dětí se dívá na televizi denně. Přes 40% dotazovaných dětí tráví každý den nějakou dobu prací na počítači, přičemž nadměrná většina je v této době připojená na internet. Rádio poslouchá denně pětina dotazovaných. Čtení tiskovin se věnuje jen minimum dětí. Konkrétně časopisy čte denně 12% dotazovaných dětí a noviny pouhých 3% z nich.²²

Média se nepochybně stala centrem života dětí. I přestože děti a dospívající využívají média velmi často, vždy se nejčastěji zabývají aktivitami, které mohou sdílet s přáteli. Jsou to především společenské a ekonomické podmínky, které

²⁰ Srov.: LIVINGSTONE S., Young people and new media. London: SAGE Publications Ltd 2002. ISBN: 978-0-7619-6467-4 s.77

²¹ Pozn.: Internetové domácnosti jsou domácnosti, kde se někdo nejméně jednou měsíčně připojuje odkudkoliv na internet.

²² Srov.: MEDIARESEARCH a.s., Volnému času českých dětí vládou počítač, televize a zájmové kroužky. [online] Praha 2009 (citováno dne 3.5. 2012) Dostupné na: <<http://www.mediaresearch.cz>>

děti mají, spíše než jejich preference, jenž dělají z médií jejich nejoblíbenější volnočasové aktivity.

3.3. Negativní působení médií ve volném čase dětí

Média ve volném čase dětí a mládeže působí také negativním vlivem. Časově náročné používání médií ve volném čase může vést k závislosti na nich. Děti nejsou samy schopny odhadnout, kolik času je vhodné strávit ve společnosti média. Také může docházet k absenci jiných vhodných volnočasových činností (např. sportovních aktivit, uměleckých aktivit).

Média umožňují získávání množství různorodých informací a navazování kontaktu s dalšími lidmi. Děje se tak ale často bez zažité osobní zkušenosti nebo hlubšího poznání. Důležité je aby volnočasové aktivity využívající média podporovaly všestranný rozvoj osobnosti dítěte.

3.4. Mediální výchova dětí

Na významu nabývá mediální výchova dětí a mladých lidí. Ta má mimo jiné za úkol naučit děti a mladé lidi vhodně a kriticky využívat média, aktivně s nimi pracovat a odolat manipulaci ze strany médií. Usnadňuje jim vstup do světa médií a orientaci v jeho souvislostech. Výchovnému působení v oblasti médií také napomáhají výzkumy zabývající se časovými a obsahovými nároky a využíváním médií různými skupinami mladé generace ve volném čase.²³

4. Děti a tisk

V současné době, kdy se stále dominantnějším médiem stává internet a pomalu ale jistě vystrkuje z předního místa oblíbenou televizi, děti věnují čtení tisku málo ze svého volného času. Když si vezmou do ruky nějaký tisk, většinou se jedná o časopis. Noviny pro ně určené se objevují minimálně. Lze říci, že si spíše přečtou noviny určené dospělým a bohužel se často jedná o bulvární tisk.

²³ Srov.: HOFBAUER B., Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál 2004. ISBN: 80-7178-927-5 s.136-138

4.1. Časopisy pro děti a mládež

4.1.1. Dělení časopisů pro děti a mládež

Časopisy vycházejí v České republice pro dívky i chlapce různěššího věku. Podle věkového zaměření bychom je mohli rozdělit na dětské časopisy a časopisy pro mládež. Dětské časopisy jsou většinou určeny dětem do 13 let. Časopisy pro mládež jsou určeny náctiletým (většinou od 13 let).

Časopisy pro mládež bychom mohli dále rozdělit podle jejich obsahového zaměření na „zájmové“ časopisy a na „populární“ časopisy. „Zájmové“ časopisy jsou tematicky zaměřené podle toho, jakému okruhu čtenářů jsou určeny. „Populární“ časopisy se věnují tématům z oblasti známých osobností, společenských událostí, životních problémů atd.

4.1.2. Dětské časopisy

Dětské časopisy se zaměřují většinou na cílovou skupinu dětí mladšího školního a středního školního věku. Najdeme však také časopisy určené menším dětem např. časopis Méďa Pusík (příběhy Médi Pusíka, psa Bella a jejich kamarádů, hry, omalovánky, křížovky a další pro děti od 3 let) nebo časopis Sluníčko (tvořený předními českými ilustrátory pro děti od 4 do 8 let).

Obsah dětských časopisů je často podobný. Tvoří ho především pohádky, povídky, komiksové příběhy, křížovky, hádanky, omalovánky. Součástí časopisů jsou také různé soutěže či dárky.

Každý časopis je také vždy něčím specifický. Například časopis Čtyřlístek, který má v České republice dlouholetou tradici. Je tvořen převážně komiksovými příběhy. Ústředními postavami těchto příběhů jsou 4 hlavní hrdinové: Bobík, Myšpulín, Pinda a Fifinka. Celá koncepce časopisu je postavena na těchto postavách a jejich dobrodružstvích. Časopis Junior umožňuje malým čtenářům zábavně a srozumitelně získávat základní poznatky z oblasti vědy, techniky, přírody, historie, astronomie apod.

Mediální trh přehlcený nejrůzněššími animovanými filmy pro děti, filmovými pohádkami a televizními pořady nabízí také v této spojitosti různé hračky pro děti a také časopisy. Vycházejí tak například časopisy jako Medvídek Pú, Kačer

Donald, Lokomotiva Tomáš, WITCH, Auta, Barbie nebo Kouzelná školka a spousta dalších.

4.1.3. Časopisy pro mládež

Jak jsem již zmínila, tyto časopisy jsou určeny zejména dětem zhruba od 13 let.

4.1.3.1. „Zájmové“ časopisy pro mládež

Záměrem „zájmových“ časopisů je oslovit danou specifickou skupinu čtenářů, kterým jsou určeny, informovat je o novinkách z oblasti jejich zájmů, prohloubit jejich znalosti z této oblasti, dát jim tipy na různé akce, výrobky, apod.

Existuje mnoho kategorií „zájmových“ časopisů. Některé se věnují oblasti sportu. Například časopis Hattrick, věnovaný fotbalu, časopis Motosport, věnovaný motoristickým sportům, nebo časopis Snow, jenž se věnuje všem lyžařským aktivitám. Jiné časopisy se věnují oblasti moderní elektroniky. Například časopis PC World informuje o novinkách ze světa počítačů, nebo Radioamatér, časopis Českého radioklubu pro radioamatérský provoz, techniku a sport. Také časopisy věnující se oblasti přírodovědy jsou pro mládež vhodné. Například časopis National Geographic, věnující se tématům s oblasti geografie, přírodovědy nebo cestovatelství nebo nejstarší přírodovědecký časopis u nás Živa, jenž se snaží o popularizaci biologie. Oblíbené jsou také časopisy věnované zvířatům. Například časopis Horseman, pro milovníky koní, mezinárodní kynologický časopis Svět psů, či časopis Aquaristik, pro čtenáře zajímající se o akvaristiku. Existují i časopisy věnující se konkrétním zájmovým činnostem. Například Časopis Rybářství nebo časopis Houbař

4.1.3.2. „Populární“ časopisy pro mládež

Časopisy určené teenagerům nebo-li náctiletým jsou velmi oblíbené zvláště u dospívajících dívek. Přinášejí informace ze světa známých osobností, hudby a filmu. Také na svých stránkách s náctiletými rozebírají jejich osobní problémy.

U nás mezi nejpopulárnější patří například časopisy Bravo a Bravo Girl, dále také Cosmogirl nebo Top dívka. Lze konstatovat, že všechny tyto časopisy jsou určené především dospívajícím dívkám. Na svých stránkách přinášejí informace, často se jedná u bulvární informace, o populárních osobnostech, o

novinkách z oblasti filmu a hudby, o módních novinkách, atd. V časopise dospívající dívky také najdou rubriky s tipy na líčení, účesy. Mohou také do redakce zaslat žádost o radu nebo svůj osobní příběh, který chtějí v časopise publikovat pro ostatní čtenáře.

4.1.4. Školní časopisy

Důležitou roli hrají také školní časopisy. Většina středních škol a mnoho škol základních vydává svůj vlastní školní časopis. Redakce časopisu je tvořená výhradně žáky těchto škol, kteří za pomoci kantorů a příspěvků svých spolužáků vytvářejí časopisy určené výhradně studentům a učitelům škol. Žáci přispívají obrázky, články, básněmi, rozhovory s pedagogy a dalšími příspěvky. Mohou vyjádřit svůj názor na události probíhající ve škole. Práce v redakci školního času je pro ně dobrou zkušeností. Mnohdy může být začátkem jejich novinářské kariéry.

4.2. Dětské noviny

Zaměřím se nyní na další druh tiskovin-noviny. Při vyhledávání tisku pro děti, jsem zjistila, že i když na našem trhu můžeme najít množství časopisů pro děti a mládež, noviny určené této věkové kategorii nenajdeme žádné. Tedy alespoň v tištěné podobě.

4.2.1. Školní noviny

Výjimka tvoří školní noviny, které stejně jako školní časopisy, vydávají sami žáci škol a jsou určené ostatním žákům, pedagogům a ostatním pracovníkům těchto škol. Žáci na stránkách školních novin vyjadřují své názory na aktuality ve škole, přispívají vlastními články, informují o školních akcích aj. Vedle těchto školních novin existují školní noviny vydávané samotným vedením škol. Ty mají za úkol informovat rodiče a žáky o aktivitách školy, o novinkách ve výuce, o projektech, školních akcích apod.

4.3 Internetové časopisy a noviny pro děti

Zvláštní kategorii tvoří časopisy a noviny pro děti objevující se v elektronické podobě. Na internetových stránkách jich můžeme najít velké množství.

Nejčastější jsou internetové noviny a časopisy škol. Často jsou součástí internetových stránek těchto škol a fungují stejně jako školní časopisy a noviny v tištěné podobě.

Dále to jsou internetové časopisy a noviny různých dětských organizací., např. občanského sdružení Naše Děti, Altus, aj. Za zmínku stojí také sdružení Mládež Českého červeného kříže, které provozuje elektronický magazín Zpravodaj.

5. Děti a rozhlas

Lze říci, že rádiové vysílání všeobecně je zanedbávaným médiem u dětí. Děti spíše než rozhlasové pořady upřednostňují televizní pořady, internetové aktivity či počítačové hry. Rádio si spíše spojují s poslechem hudby, ale i ten je minimální. V dnešní době mají k dispozici množství technologií, pomocí níž si mohou svou oblíbenou hudbu přehrát, stáhnout do svého osobního počítače či sami upravit (např. zmixovat).

V dřívějších letech se rozhlasové vysílání pro děti udržovalo prostřednictvím rozhlasového vysílání pro školy. Děti ve školách v hodinách Českého jazyka společně poslouchali pořady věnované většinou autorskému čtení. Rozšířením používání audio nosičů a možností přehrávání nahrávek došlo ke zrušení těchto pořadů. Dnes pedagogové využívají audio nosiče daleko častěji a více specificky.

5.1 Rozhlasové vysílání pro děti

I přesto stále existují rozhlasové stanice, které se rozhlasovému vysílání pro děti věnují. Jsou jimi například:

Český rozhlas 2 Praha

Vysílá každý pracovní den vždy od 19:10 hod pořad Domino. Tento pořad určený dětem trvá 50 minut. Zábavný se společenskými, historickými a vědeckými otázkami. Řeší je s dětskými posluchači a snaží se rozšířit jejich rozhled.

Pro malé posluchače Český rozhlas 2 Praha vysílá denně od 19:00 do 19:10 krátké rozhlasové pohádky skřítka Hajajy.

Mezi další rozhlasové pořady patří především rozhlasové hry pro děti a rodiče vysílané každou sobotu od 13 do 14 hodin. Například v měsíci dubnu a květnu 2012 je vysíláno čtení na pokračování Hobit aneb cesta tam a zase zpátky.

Dalším rozhlasovým pořadem jsou pravidelné nedělní pohádky pro věkovou skupinu dětí mladšího a staršího školního věku vždy od 13 do 14 hodin.

Pro věkovou skupinu dětí staršího školního věku se vysílá pravidelně v sobotu od 8:05 do 9:00 populárně-vědecký pořad o historii, vědě a technice Meteor.

Všechny rozhlasové pořady jsou také dostupné v archivu na internetových stránkách Českého rozhlasu 2 Praha.²⁴

Český rozhlas 1-Radiožurnál

Vysílá pořad Děti vám to řeknou v pracovní den vždy od 11:10 a v sobotu od 13:35. Tento pořad se zabývá názory dětí na společenské dění.

²⁴ Srov. Rozhlasové hry, četby nebo např. pohádky na našem webu [online] Praha 2012 (citováno dne 3.5.2012) Dostupné na: <<http://www.rozhlas.cz>>

5.2 Internetová dětská rádia

Další možnosti rozhlasového vysílání pro děti nabízejí internetová rádia. Kromě rádiového vysílání na svých internetových stránkách rádia nabízejí také množství jiných aktivit, např. volba vlastního playlistu, možnost písni na přání, rozhovory se známými osobnostmi, články ze světa hudby nebo recenze na hudební desky, možnosti přehrávání rádiových relací z archivu či množství soutěží a her a množství dalších aktivit.

Internetové rádiové vysílání nabízí například Český rozhlas dětem-Spektrum.

6. Děti a televize

Nejdominantnějším médiem stále zůstává televize. Je také oblíbeným tématem rozhovorů s přáteli a zdrojem napětí a zábavy pro děti.

K nástupu a prudkému rozvoji televizního vysílání došlo v 50. letech 20. století. *„Tímto novým médiem byl zasažen nejenom film, ale také celostátní časopisy. I svazečky komiksů značně upadly. Před příchodem televize si rodiče*

*dělali velké starosti, proč jejich synáček neumí číst. Z televize jejich potomek získal zcela nový soubor vjemů”.*²⁵

6.1. Nežádoucí vliv televize na děti a dospívající

V současné době mají děti a mladí lidé možnost si vybírat z rozsáhlé nabídky televizních pořadů ty, které je zajímají. Ne vždy si ale vybírají pořady vhodné pro jejich věkovou skupinu.

Pravděpodobně největším problémem v této souvislosti je neustále zmiňovaný růst násilí na televizních obrazovkách, s nímž přichází řada dětí a mladistvých do styku. Násilné scény bývají také často uváděny do sexuálních kontextů či mají fantazijní ráz. Avšak děti dlouho neumí rozlišovat fantazii a realitu. Existuje riziko návyku na brutalitu jako na běžné a inspirující řešení některých kontroverzních situací. Otázkou zůstává, proč někteří diváci přijmou násilí do svého rejstříku chování a jiní nikoliv. Rostoucí násilí v televizi tedy není přímou příčinou růstu trestné činnosti ve společnosti, ale návyk na násilí snižuje kulturně vytvořené zábrany k užívání násilného jednání.

6.1.1. Potlačení nežádoucích vlivů televize

Starosti týkající se televize jako násilí, sex, nízká úroveň a polopravdy, jimž jsou děti vystaveny jsou oprávněné. Pravděpodobně nejúčinnějším prostředkem k omezení nežádoucího vlivu médií je příklad v rodině, rozvíjení jiných, aktivnějších, forem trávení volného času a vedení dětí a mladých lidí ke kritičtějšímu výběru televizních pořadů.²⁶

Aby vliv televize na děti a mládež byl pozitivní, je důležité, aby se zejména rodiče, jako vzory dětí, zamyslely nad svými návyky při sledování televize. Všechny tyto návyky dítě přebírá a dále s nimi pracuje. Rodiče by měli věnovat čas tomu, aby se seznámili s pořady, které jejich děti sledují. Pokud je to možné, měli by se dívat s nimi a upozornit je na některé zajímavé věci, vysvětlit jim situace, kterým děti nerozumí. Je dobré děti povzbuzovat, aby se ptaly na to, co vidí, na motivy, alternativy, výsledky apod. Lze tak potlačit veškerý negativní vliv, jenž by mohla televize vyvolat.

²⁵ Srov.: MCLUHAN M., *Jak rozumět médiím*. Praha: Mladá fronta 2001. ISBN: 978-80-204-2409-9 s. 325

²⁶ Srov. HAVLÍK R., KOŤA J., *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál 2007. ISBN: 978-80-7367-327-7 s. 53

Tyto aktivity mohou rodiče ve skutečnosti využívat k tomu, aby své děti poučili. Někdy jsou pořady, ve kterých se objevuje sexualita, tělesné vady, rozvody či zneužívání dětí, vhodnou příležitostí, kdy s dětmi podiskutovat o těchto problémech. Děti by měly vědět, že takovéto problémy existují. Tímto způsobem získají správné informace a je to mnohem lepší cesta než dítě izolovat a riskovat, že získá informace od špatného zdroje.

Rodiče také mohou eliminovat negativní vlivy televize omezením doby jejího sledování. Například povolí sledovat jen určité pořady a nebo sledovat televizi jen v určitou dobu. Mnohé pořady v televizi jsou pro dítě poučné a dobré. Neznamená to ale, že je dítě bude sledovat celý den. Pokud rodič zakáže dítěti nějaký pořad, dítě by mělo vědět, proč tomu tak je.

Vhodné je také dětem vysvětlit, jak se vytváří v televizi iluze, co je předstírané a co je skutečné. Výzkumy dokazují, že v dětských pořadech je mnohem více násilí než v hlavních večerních pořadech určených dospělým. Animované grotesky jsou násilím téměř přehlcneny. Děti přitom nemají zkušenosti, aby rozlišily, co je vymyšlené a co reálné. Děti by měly vědět, že jejich oblíbený hrdina z grotesky nemůže ve skutečnosti létat, spadnout ze skály aniž by se mu nic nestalo nebo být vyhozen do povětří dynamitem. Že lidé v televizi ve skutečnosti neuhodí jeden druhého, nespadnou s autem do propasti, že rodiny v televizi nejsou opravdové, ale jen hrané. Děti nechápou, že využitím filmové techniky vypadají věci na obrazovce jinak než ve skutečnosti.

Dalším důvodem, proč televize vyvolává tolik obav je fakt, že od diváka nic nevyžaduje. Pasivní povaha sledování televize je v rozporu s aktivními zkušenostmi při učení. Děti nemusí myslet, mluvit, jednat, ani obracet stránky. Odborníci doporučují, aby děti předškolního věku sledovaly televizi nejvýše hodinu denně, bez ohledu na druh pořadu.²⁷

Dobrým řešením je také video přehrávač, digitální fotoaparát nebo kamera. Video přehrávač nám nabízí možnost nahrát pořady, které jsou pro dítě vhodné a které nemohlo nebo nestihlo shlédnout. Dítě se na ně může podívat zpětně a místo dívání se na televizor může strávit čas venku nebo s nějakou jinou činností.

²⁷ Srov. : *Rodiče, děti a televize*. [online]. Praha 2012 (citováno dne 3.5.2012) Dostupné na: <http://www.cpr.apha.cz>

Rodiče mohou s dětmi rovněž nahlédnout na média z druhé stránky a společně se zúčastnit tvorby mediálního produktu. Mohou pomocí digitálního fotoaparátu nebo kamery nafotografovat nebo natočit chvíle strávené s rodinou, s kamarády nebo nějakou výjimečnou událost. Společně se pak mohou pobavit nad sledováním fotografií či videa.

Existuje tedy mnoho možností, jak dětem přiblížit pozitivní stránku televize a zároveň je upozornit na její negativní vlivy a vyvarovat je těmto vlivům. Důležité je, aby si rodiče našli tu správnou cestu a vedli jí i své děti.

6.2. Televizní vysílání pro děti v ČR

Zaměříme se nyní na nabídku televizních pořadů pro děti u nás. Ne každá domácnost v České republice má k dispozici satelitní či kabelové vysílání, kde můžeme najít množství stanic pro děti a mládež s množstvím pořadů (např. Disney Channel, Minimax). Sledujme tedy české televizní stanice a jejich vysílání určené dětem a mládeži.

6.2.1. Vysílání České televize pro děti

Česká televize je tzv. médiem veřejné služby či veřejnoprávním médiem. Jejím hlavním úkolem je , aby výrobou a vysíláním televizních pořadů poskytovala službu veřejnosti. Tato služba se samozřejmě vztahuje i na ty nejmenší diváky.

Česká televize v letošním roce přesunula své pořady určené dětem na program ČT2. Zde vytvořila pásmo pořadů pro děti s názvem Kavčí hnízdo. Toto pásmo začíná každý pracovní den v 17 hodin relací Planeta YÓ. Moderátoři Marie a Honza se za pomoci fiktivní postavy mimozemšťana TýYó snaží vtipně uvést animované i hrané seriály, pohádky, soutěže a nejrůznější informace o světě.

Vysílání Kavčího hnízda dále pokračuje cyklickým a inspirativním pořadem pro děti předškolního věku s názvem Kouzelná školka. Pořad začíná každý všední den v 18.15 hodin a snaží se děti zaujmout, navázat s nimi dialog, rozvíjet jejich fantazii, seznamovat je se základními etickými hodnotami a nenuceně je informovat o světě kolem nich. Povídání moderátorů Michala (Michal Nesvadba), Majdy (Magdalena Reifová), Jitky (Jitka Molavcová),

Babičky Jany (Jana Šulcová), dědy Ládi (Ladislav Trojan) a dvou skřítků z fiktivní země Fanfárie Františka a Fanynty doplňují dvě až tři, většinou kreslené, pohádky.

Na Kouzelnou školku navazuje prakticky nejstarší pořad pro děti- Večerníček. Jeho historie sahá až do roku 1963, kdy startoval pod názvem Stříbrné zrcátko jako nedělní podvečerní pohádka. V roce 1965 se pak přejmenoval na dnešní Večerníček. Od roku 1973 začala Česká televize vysílat Večerníček každý den. A je tomu tak dodnes.

Relaci zakončuje většinou animovaný seriál ze zahraniční dílny určený starším dětem, jenž startuje zpravidla okolo 19.hodiny. ²⁸

Každý pracovní den ráno ČT vysílá opakování již odvysílaných dílů.

ČT věnuje své vysílání dětem také o víkendu. Celé sobotní i nedělní dopoledne již od 6 hodin vysílá pohádky, animované seriály, dětské filmy a pořady pro děti. Mezi nejznámější z nich patří například pořad plný soutěží a her Bludiště, zábavný vědecký pořad pro děti Pátrání světlušky Lucie nebo zábavný pořad plný písniček, scének, pohádek a seriálů Studio Kamarád.

ČT samozřejmě nezapomíná na děti ani o sváteční dny a vždy do svého vysílání zařadí nějakou pohádku či film pro děti.

Vysílání České televize určené dětem lze rozdělit na vysílání pro mladší děti (pořad Kouzelná školka, Kostičky, apod.) a na vysílání pro mládež (soutěžní pořad Bludiště, animovaný seriál Dějiny českého národa apod.). Z dalšího hlediska bychom toto vysílání mohli rozdělit na zábavné vysílání pro děti a mládež, které má za úkol děti zaujmout a pobavit (soutěžní pořad Bludiště, Malý televizní kabaret, Studio kamarád) a na naučné vysílání pro děti a mládež, jenž chce děti vzdělávat, poučit a informovat o zajímavých věcech (Dětská záchranka v akci, Pomáhejme si, Zrychlený čas).

Je zřejmé, že Česká televize nabízí množství kvalitních pořadů pro děti a mládež. ²⁹

6.2.2. Barrandov TV a pořady pro děti

²⁸ Srov.: Kavčí hnízdo-Česká televize [online] Brno 2012 (citováno dne 9.5.2012) Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz>>

²⁹ Srov.: Pořady A-Z- Česká televize [online] Brno 2012 (citováno dne 9.5.2012) Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz>>

Každý den v podvečer vysílá Barrandov TV pásmo kreslených pohádek a animovaných seriálů pro děti převážně zahraniční tvorby. Následující den ráno je vždy odvysíláno opakování relace.

Od 20.května 2012 TV Barrandov nově připravuje pořad věnovaný dospívajícím. Magazín Zóna In 5Angels bude informovat o novinkách ze světa hudby, filmu či módy. Moderátory se stanou členky dívčí hudební skupiny 5Angels.

I nabídku dětského vysílání Barrandov TV lze považovat za dostačující. Stanice nabízí každý den jednu relaci pro mladší děti a jednu relaci věnuje dospívajícím.³⁰

6.2.3. Ostatní televizní stanice v ČR a jejich vysílání pro děti

Je zajímavé, že ostatní televizní stanice u nás se vysílání pro děti věnují jen minimálně. Nova Cinema například vysílá každý pracovní den od 8:45 animovaný seriál pro děti. Dvě nejsledovanější televizní stanice v ČR, Nova a Prima Family, vysílají pořady určené dětem pouze v sobotu a v neděli ráno. Také samozřejmě zařazují do svého vysílání filmy určené dětem a to převážně o víkendu a o sváteční dny. Tím ale jejich snaha končí.

Lze říci, že děti a hlavně dospívající z domácností, které nemají k dispozici kabelové nebo satelitní vysílání jsou hlavně ve večerních hodinách (v hlavním vysílacím čase) odkázány na pořady pro dospělé. Televizní stanice tak přímo ovlivňují negativní působení televize na děti a mládež. V odpoledních hodinách, kdy děti tráví svůj volný čas sledováním televize nejvíce, zařazují televizní stanice do svého vysílání především kriminální seriály, telenovely a komediální seriály. Nabídka pořadu pro děti a mládež těchto televizních stanic je nedostačující.

³⁰ Srov.: Pořady pro děti-pořady-TV Barrandov [online] Praha 2010 (citováno dne 9.5.2012) Dostupné na <<http://www.barrandov.tv>>

7. Děti a internet

V dnešní moderní době jsou téměř všechny domácnosti vybaveny počítačem a většina z nich má k dispozici internetové připojení. Děti tráví činností s využitím počítače svůj volný čas. Setkávají se s ním také ve škole a existují různé zájmové kroužky, které jim nabízejí výuku práce s počítačem. Některé děti svými počítačovými znalostmi překonají nejednoho dospělého člověka a v internetovém světě se pohybují s jistotou profesionála. Internet nabízí dětem a mladým lidem úžasné příležitosti objevování, komunikace a tvorby.

7.1. Nežádoucí účinky internetu na děti a mládež

Mnozí operátoři a různé počítačové firmy nám v reklamách nabízejí neomezený internet. Oni mají v úmyslu nám nabídnout neomezené připojení k internetu, avšak mnohdy se stává, že nabídkou neomezeného internetu nabízejí i neomezený internetový prostor, kde můžeme vyhledat nejrůznější informace, shlédnout nejrůznější videa či fotografie, komunikovat s přáteli z jiných kontinentů, studovat, nakupovat, obchodovat, sledovat televizi nebo číst denní tisk. Také můžeme sami informace, fotografie, videa a internetové stránky vytvářet. A nejen my, dospělí lidé, ale také naše děti. I pro ně je internet neomezeným prostorem neomezených možností. A často těchto možností, pro ně ne zrovna vhodně, využívají. Při používání internetu je třeba také počítat s riziky, kterým mohou být děti vystaveny. Právě proto, že jde o otevřený prostor, jenž je určen také dospělým lidem, obsahuje internet materiály, které nejsou vhodné pro děti a mladistvé.

7.1.1. Jak předcházet nežádoucím účinkům internetu

Jak tedy zabezpečit, aby naše děti při vyhledávání na internetu neměly přístup k nevhodným informacím, fotografiím či videím? Zajisté je to v kompetenci provozovatelů webových stránek, aby si ohlíželi, že jednotlivé příspěvky jsou vhodné pro děti a mladistvé a pokud ne, tak aby jim zamezili vstoupit na jejich webové stránky. Většinou se ale pod zákazem vstupu na internetovou stránku skrývá pouze tabulka s upozorněním, že se uživatel chystá vstoupit na stránku s tematikou nevhodnou pro děti a mladistvé a stisknutím tlačítka „OK“ potvrzuje, že je mu více jak 18 let a dosáhl zletilosti a že neumožní přístup k materiálům osobám mladším 18 let. Tlačítko „OK“ však uživateli, kterým může být i nezletilé dítě, vstup na stránku umožní.

Vzhledem k tomu, že provozovatelé internetových stránek nemají nevhodné materiály zabezpečené, je důležité, aby rodiče sami své děti poučili o nebezpečí na internetu a dohodli se s dětmi na „domácích pravidlech“, které jim zajistí jeho bezpečné užívání.

Vhodné je umístění počítače do místnosti používané celou rodinou, např. do obývacího pokoje. Pokud má dítě počítač ve svém pokoji, nemělo by mít na něm přístup na internet. Rodiče by neměli kontrolu nad stránkami, které dítě navštěvuje. Takový počítač může dítě používat např. k hraní počítačových her. Rodiče by také měli omezit dítěti dobu strávenou na počítači. Užitečné jsou

vytvořené uživatelské účty jednotlivých členů rodiny, kde je možnost zadat časový limit pro práci na počítači. Ze zdravotních důvodů by doba strávená prací na počítači měla být omezena.

Důležité je také mluvit s dětmi o internetu, o tom jaké stránky ony i jejich přátelé navštěvují, jaké informace je zajímají. Také by měly vědět o nebezpečí, které na ně na internetu, zvláště na sociálních sítích číhá. Rodiče samy by se měli seznámit s riziky, která na děti na internetu číhají a citlivě s nimi pak své děti seznámit. Pokud děti s riziky předem seznámí, mohou pak nebezpečnou situaci odhadnout samy a třeba se jí tak vyhnout.

Sami rodiče by se měli o počítač a internet zajímat, rozšířit své znalosti. Mohou pak s dětmi používat internet společně. Přes internet si mohou společně vybrat dovolenou nebo dětem nějaký zájmový kroužek. Oblíbené stránky pak mohou uložit jako záložky, aby je pak mohly kdykoliv snadno otevřít.

To vše by měli rodiče s dětmi prodiskutovat a uzavřít spolu dohodu o době užívání internetu a o webových stránkách, které mohou na internetu navštěvovat.³¹

7.1.1.1. Pravidla bezpečného užívání internetu

V této kapitole cituji 10 základních pravidel užívání internetu pro děti. Rodiče by si je měly prostudovat ještě předtím, než jejich dítě začne s internetem pracovat.

Desatero bezpečného internetu

- 1) *„Nedávej nikomu adresu ani telefon. Nevíš, kdo se skrývá za monitorem na druhé straně.*
- 2) *Neposílej nikomu, koho neznáš, svou fotografii, a už vůbec ne intimní. Svou intimní fotku neposílej ani kamarádovi nebo kamarádce- nikdy nevíš, co s ní může někdy udělat.*
- 3) *Udržuj hesla (k e-mailu i jiné) v tajnosti, nesděluj je ani blízkému kamarádovi.*

³¹ Srov.: Bezpečný internet pro děti [online] (citováno dne 3.5.2012) Dostupné na: <http://www.bezpecnyinternet.cz>

- 4) *Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární maily a vzkazy. Ignoruj je.*
- 5) *Nedomlouvej si schůzku přes internet, aniž bys o tom řekl někomu jinému.*
- 6) *Pokud narazíš na obrázek, video či e-mail, který tě šokuje, opusť webovou stránku.*
- 7) *Svěř se dospělému, pokud tě stránky nebo něčí vzkazy uvedou do rozpaků, nebo tě dokonce vyděsí.*
- 8) *Nedej šanci virům. Neotvírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.*
- 9) *Nevěř každé informaci, kterou na internetu získáš.*
- 10) *Když se s někým nechce bavit, nebav se.”*

Společně s dětmi by měli rodiče tato pravidla pročíst a vyvěsit je doma na nějaké viditelné místo. Vhodné místo je například na nástěnce u počítače, aby je mělo dítě na očích a mohlo se k nim kdykoliv vrátit, když si nebude v nějaké situaci při práci s internetem vědět rady. Dítě by mělo vědět, že se ho tato pravidla bezprostředně týkají. Stejně tak rodiče by měli tato pravidla znát.

7.1.1.2. Programy rodičovské kontroly

Bohužel jsou i rodiče, kterým je bezpečnost jejich dětí při užívání internetu lhostejná. Naopak jsou rádi, že je dítě neobtěžuje zbytečnými otázkami a vystačí si samo s počítačem a internetovým připojením. Pro ty rodiče, kteří však mají obavy o bezpečnost svých dětí existují programy, tzv. rodičovské kontroly, které vynucují pravidla pro chování na počítači. Jedná se o filtry pro ochranu dětí před nevhodným obsahem internetových stránek. Rodiče ale stále musejí brát na zřetel, že se jedná o počítačové programy a nemohou garantovat jistotu absolutního bezpečí. Na internetu je také uvedeno množství návodů, jak je obejít. Navíc dítě se nepřipojuje na internet pouze z domova. Dnes se mu nabízí spousta možností např. ze školy, z knihovny, z mobilního telefonu nebo od přátel. Přesto se jedná o užitečné pomocníky pro rodiče při výchově jejich dětí.

Programy rodičovské kontroly můžeme z jejich technického hlediska rozdělit do 3 kategorií:

- 1) **Filtrování obsahu**- veškerý obsah, jenž vstupuje do počítače, je filtrován na základě několika parametrů. Funguje podobně jako antivirové programy nebo osobní firewally.³²Například vyhledává nevhodná slova v elektronické poště a na internetových stránkách, analyzuje obrázky či videa apod. Ne všechen nevhodný obsah se podaří zablokovat na vstupu do počítače a ne všechen přichází z internetu. Může se do počítače dostat např. z CD půjčeného od kamaráda, apod. Důležitá je také kontrola počítače.
- 2) **Monitorování aktivity na počítači**-funguje na podobném principu jako filtrování obsahu. Také vyhledává nežádoucí či podezřelé objekty.
- 3) **Omezování přístupu ke zdrojům**-v počítači vytvoříme databázi nevhodných zdrojů (např. seznam internetových stránek určených pouze dospělým) a počítač při přihlášení nepovolané osoby (dítěte, které musí mít založený svůj vlastní uživatelský účet, pro práci na počítači) odmítne příslušnou stránku zobrazit. Tato metoda závisí na kvalitě použité databáze či na nastavených pravidlech. Databáze bohužel nemůže obsahovat všechny nevhodné zdroje existující na internetu.³³

7.2. Internetové stránky vhodné pro děti a mládež

V nepřeberném množství nejrůznějších internetových stránek nalezneme i ty, jenž jsou vhodné pro děti. Nabízejí jim množství možností. Děti si mohou zahrát různé hry, přečíst si zajímavé články ze světa dětí, komunikovat s ostatními dětskými uživateli či se samy podílet na tvorbě těchto stránek a vkládat své vlastní příspěvky, psát články apod. Starší děti s pokročilejšími počítačovými znalostmi si mohou také vytvořit své vlastní internetové deníčky tzv. blogy. Lze říci, že internet rozvíjí samostatnou tvůrčí činnost dětí.

³² Pozn. Firewall-síťové zařízení sloužící k řízení a zabezpečování síťového provozu mezi sítěmi s různou úrovní zabezpečení a důvěryhodnosti. Kontrolní bod, jenž od sebe odděluje jednotlivé sítě a definuje pravidla pro komunikaci mezi nimi.

³³ Srov.: Možnosti rodičovské kontroly [online] Praha: 2011 (citováno dne 10.5.2012) Dostupné na <<http://www.bezpecne-online.cz>>

7.2.1. Sociální sítě

V dnešní době jsou mezi mladými lidmi i dětmi velmi rozšířené a oblíbené sociální sítě (angl. social network). Jedná se o službu na Internetu, jenž umožňuje svým registrovaným členům vytvářet si své osobní nebo firemní veřejné nebo částečně veřejné profily. Prostřednictvím těchto profilů spolu uživatelé mohou komunikovat, sdílet informace, fotografie, videa, hrát hry, apod. Očekává se zde určitá interakce.

Většina dětí a mladých lidí ve spojení s užíváním internetu jako nejčastější činnost uvádí komunikaci s přáteli. Komunikace s ostatními uživateli je to hlavní, co sociální sítě nabízejí.

Pravděpodobně nejznámější a největší sociální síť je Facebook.com. U nás je velmi oblíbená, hlavně mezi mladými lidmi. Oficiálně má možnost se zaregistrovat každá osoba starší 13 let. Pokud tedy nedojde k pozměnění věku, což je na Facebooku zakázané, nicméně lze jen těžko prokázat. Kromě komunikace s ostatními uživateli, které je nutné si nejprve přidat do seznamu přátel, nabízí tato sociální síť také jiné možnosti, například sdílení fotek, videí, hudby a jiných dokumentů, chat³⁴, vytváření událostí a následné sdílení, hraní her on-line apod.

Mezi oblíbené české sociální sítě patří například Lidé.cz, profilována jako rychlá a anonymní seznamka, nebo Spolužáci.cz, jenž udržuje vazbu mezi současnými a minulými spolužáky. Obě tyto sociální sítě provozuje firma Seznam.cz.

Samozřejmě stejně jako na jiných internetových stránkách i při užívání sociálních sítí se děti a mladí lidé mohou ocitnout v nepříjemné situaci, kdy budou vystaveni nebezpečí. Důležité je, aby dodržovali stejná pravidla jako při všeobecném užívání internetu.³⁵

³⁴ Pozn. Chat je rozhovor uskutečněný prostřednictvím počítačové sítě Internet.

³⁵ Srov.: Bezpečný internet/Sociální sítě [online] (citováno dne 3.5.2012) Dostupné na <<http://www.bezpecnyinternet.cz>>

8. Průzkum užívání médií dětmi

Součástí mé práce je krátký průzkum zabývající se problematikou užívání médií dětmi v jejich volném čase.

9.1 Zkoumaný soubor

Zkoumaný soubor tvořilo 80 dětí ve věku od 9 do 15 let. Všechny děti byly v době výzkumu žáky těchto základních škol: Základní škola Otovice, 8. Základní škola Kladno a Speciální a praktická škola Korálek Kladno. Ve zkoumaném souboru bylo 20 dětí středního školního věku (9-12 let) a 60 dětí staršího školního věku (13-15 let). Polovinu dotazovaných dětí tvořili chlapci a polovinu dívky. Děti pocházeli z různých sociálních vrstev.

9.2 Použité metody

K získání a zpracování výzkumného materiálu jsem použila mnou vytvoření krátký anonymní dotazník, který jsem nazvala *Jak děti využívají média ve svém volném čase*.

V úvodu dotazníku jsem děti stručně a srozumitelně seznámila s tématem mého výzkumu a zadala jim pokyny k jeho vyplňování. Dotazované děti měly vždy označit jednu, pro ně nejvhodnější, odpověď. Dotazník obsahoval 20 krátkých otázek. U každé otázky měly děti možnost si vybrat z několika odpovědí.

Snažila jsem se sestavit otázky a odpovědi tak, aby byly pro děti srozumitelné a jasné. U některých odpovědí jsem navíc uvedla nápovědu v závorce. Jednalo se hlavně o otázky na odpovědi, jenž se dotazovaly na nějaké konkrétní médium.

Děti jsem si nejprve rozdělila podle věku (kategorie 9-12 let, kategorie 13-15 let) a podle pohlaví (dívka, chlapec). Dále jsem zjišťovala, jaké nemediální aktivity děti provozují (sport, zájmový kroužek). Následně jsem se zajímala o jednotlivá média a jejich využívání dětmi v jejich volném čase, o čas, jenž jednotlivým médiím děti ve svém volném čase věnují, kde tato média používají, k jakým konkrétním aktivitám atd.

Mým záměrem bylo zjistit, jaké mají děti návyky v souvislosti s používáním médií, jaká média používají nejvíce a kolik času jim věnují.

Děti dotazník vyplňovaly ve škole při vyučování. Případné dotazy mohly klást přítomnému učiteli. Toto provedení výzkumu se mi jevilo jako nejvhodnější. Děti nemohly své odpovědi konzultovat s rodiči, spolužáky či s někým jiným. Jejich odpovědi tudíž nemohly být ovlivněny.

9.2 Výsledky práce

Jsem si vědoma toho, že výzkum v rámci této bakalářské práce nelze srovnávat s výzkumy mediálních agentur či se studii zahraničních vědců. Přesto mohu konstatovat, že výsledky výzkumu potvrdily některé mé předpoklady.

Za neoptimističtější považuji zjištění, že děti stále, i v dnešní přetechnizované době, věnují část svého volného času nemediálním aktivitám. Většina z dotazovaných dětí (76%) se věnuje nějakému sportu a téměř polovina z nich (49%) navštěvuje nějaký zájmový kroužek.

Samozřejmě, že média zaujímají podstatnou část volného času dětí. Počítač ve svém volném čase nepoužívá pouze 11% dotazovaných dětí. Zbývá většina dětí (89%), která počítač využívá se nejčastěji věnuje komunikaci s přáteli (64%

dotazovaných). Přičemž více než hodinu tráví denně na internetu více než polovina dotazovaných dětí (59%), ale používáním počítače bez připojení na internet tráví většina dotazovaných (35%) méně než 20 minut denně. Lze konstatovat, že děti dnes využívají počítač převážně k internetovým činnostem. Většina dotazovaných dětí má počítač ve svém dětském pokoji (65%).

Zaměřím se nyní na televizní vysílání a zjištěné sledovací návyky dětí. Většina dotazovaných dětí (38%) tráví sledováním televize zhruba 1 hodinu denně. To je méně času, než děti věnují internetu. Televizi nesleduje 11% všech dotazovaných. Většina dotazovaných dětí (33%) sleduje televizní stanici Prima Cool. Další velkou skupinou jsou děti sledující nejčastěji TV Nova (31%). Lze tedy konstatovat, že tyto děti nejčastěji sledují televizní seriály určené dospělým- komediální seriály, kriminální seriály apod. Pouze 5% všech dotazovaných jako nejoblíbenější TV stanici uvedlo, stanice věnující své vysílání dětem, ČT 1/ČT 2. Pořady, jenž děti sledují nejčastěji jsou: sportovní přenosy (30%), dětské pořady (30%) a pořady pro dospělé (30%). Nejčastěji potom děti sledují televizi v obývacím pokoji (72% dotazovaných). Což je na rozdíl od nejčastějšího užívání počítače v dětském pokoji velmi překvapivé.

Co jsem opravdu nepředpokládala bylo zjištění, že většina dotazovaných dětí poslouchá rádiové vysílání (78%) a také vlastní svůj vlastní radiomagnetofon (53% dotazovaných). Jako nejčastější aktivitu tyto děti uvedly poslech hudby (81%).

Děti také čtou noviny (57% dotazovaných), ale, jak jsem předpokládala, většinou se jedná o bulvární tisk (32%) dotazovaných. Lze konstatovat, že čtení novin se odvíjí od návyků rodičů. Časopisy čte ve svém volném čase valná většina dotazovaných dětí (86%). Oblíbené jsou časopisy pro teenagery (20% dotazovaných, převážně dívek ve věku 13-15 let), sportovní časopisy (17%, převážně chlapci ve věku 9-12 let) a časopisy o zvířatech (14%).

Shrnu-li výsledky průzkumu, mohu konstatovat, že většinu zjištění jsem předpokládala (např. návyky sledování televize), ale některé výsledky mne překvapily (např. četnost poslouchání rádia).

Závěr

Hlavním tématem mé bakalářské práce bylo poukázat na možnosti používání médií dětmi v jejich volném čase a na pozitivní a negativní vlivy médií na děti.

Mojí snahou bylo nastínit možná řešení nadměrného a nevhodného používání některých médií (převážně televize a internetu). Tato řešení jsou pouze nástinnou formou. Nejedná se o důkladný popis vědních disciplín.

Ve své práci se zmiňuji o důležitosti správného trávení volného času dětí a o nutnosti jeho pedagogického ovlivňování. Také poukazuji na vhodné používání médií ve volném čase dětí a na vhodné mediální produkty, které média v ČR dětem nabízejí.

V 7. kapitole se věnuji možnostem využívání internetu a pozitivním a negativním stránkám internetu. Toto téma je mi blízké, neboť jsem se při své pedagogické činnosti setkala s některými případy nevhodného používání internetu dětmi a s následnými problémy. V tomto případě je velmi důležitá prevence ze strany rodičů i pedagogů. Důležitá je komunikace s dětmi o možných problémech a nebezpečí, jemuž se mohou nevědomky vystavit.

Prostřednictvím jednoduchého dotazníku jsem shrnula téma *Uplatnění médií ve volném čase dětí ve věku od 9 do 15 let* a zmínila všeobecné závěry průzkumu.

Summary

The main topic of my thesis was to show the possibilities of using media by children in their leisure time and the positive and negative influences of media on children.

My aim was to outline possible solutions to excessive and inappropriate usage of some media (mainly television and the Internet). These solutions are only outlined form. This is not a thorough description of scientific disciplines.

In my thesis I mentioned the importance of proper leisure activities for children and the necessity of its pedagogical influences. I also pointed to the appropriate usage of media in children's leisure time and to the appropriate medial products that Czech media offer to children.

In the chapter 7 I devoted to the possibilities of Internet usage and to the positive and negative aspects of the Internet. This topic is close to my heart, because in my teaching I met with some inappropriate usage of the Internet by children and with subsequent problems. In this case the prevention by parents and teachers is very important. Communication with children about potential problems and dangers is also very important.

Through a simple questionnaire, I summarized the topic The Use of media in leisure time of children from 9 to 15 years old and I mentioned general conclusions of the survey.

Použitá literatura

HOFBAUER Břetislav, *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál 2004. 173 S.
ISBN: 80-7178-927-5

JIRÁK J., *Násilí a logika mediálního byznysu aneb Proč už nejsou Profesionálové s hvězdičkou*. Média a násilí. Přednášky a diskuze ze semináře Anifest 2005 (Třeboň, 7.5. 2005). Praha. Corona, 2005. s.13-20 ISBN: 80-903363-5-3

JIRÁK Jan, KÖPPLOVÁ Barbara, *Média a společnost*. Praha: Portál 2007. 20ý s. ISBN: 978-80-7367-287-4

KORDA Jakub. *Úvod do studia televize*. 1. Vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 77 s. ISBN: 80-244-1135-0

KRAUS Jiří a kolektiv autorů. *Nový akademický slovník cizích slov*. 1. Vydání. Praha: Academia, 2005. 872 s. ISBN: 80-200-1351-2

LANGMEIER Josef, KREJČÍŘOVÁ Dana. *Vývojová psychologie*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2006. 368 s. ISBN: 80-247-1284-9

LIVINGSTONE Sonia, *Young people and new media*. 1. vydání. London: SAGE Publications Ltd 2002. 277 s. ISBN: 978-0-7619-6467-4

MCLUHAN Marshall, *Jak rozumět médiím*. 2. vydání. Praha: Mladá fronta 2001. 399 s. ISBN: 978-80-204-2409-9

PÁVKOVÁ JIŘIN a kolektiv, *Pedagogika volného času*. Praha: Portál 2002. 239 s. ISBN: 80-7178-711-6

SPOUSTA Vladimír. *Metody a formy výchovy ve volném čase: kultura a umění ve výchově*. 1. Vydání. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 1998. 82 s. ISBN: 80-210-1275-7

SUCHÝ Adam. *Mediální zlo-mýty a realita: Souvislost mezi sledováním televize a agresivitou u dětí*. 1. vydání. Praha: TRITON, 2007. 168 s. ISBN: 978-80-7254-926-9

Použité elektronické zdroje

Bezpečný internet/Sociální sítě [online] (citováno dne 3.5.2012) Dostupné na <<http://www.bezpecnyinternet.cz>>

Bezpečný internet pro děti [online] (citováno dne 3.5.2012) Dostupné na: <<http://www.bezpecnyinternet.cz>>

Kavčí hnízdo-Česká televize [online] Brno 2012 (citováno dne 9.5.2012) Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz>>

MEDIARESEARCH a.s., Volnému času českých dětí vládnou počítač, televize a zájmové kroužky. [online] Praha 2009 (citováno dne 3.5. 2012) Dostupné na: <<http://www.mediaresearch.cz>>

Možnosti rodičovské kontroly [online] Praha: 2011 (citováno dne 10.5.2012) Dostupné na <<http://www.bezpecne-online.cz>>

Pořady A-Z- Česká televize [online] Brno 2012 (citováno dne 9.5.2012)
Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz>>

Pořady pro děti-pořady-TV Barrandov [online] Praha 2010 (citováno dne 9.5.2012) Dostupné na <<http://www.barrandov.tv>>

Rodiče, děti a televize. [online].Praha 2012 (citováno dne 3.5.2012) Dostupné na: <<http://www.cpr.apha.cz>>

Rozhlasové hry, četby nebo např. pohádky na našem webu [online] Praha 2012 (citováno dne 3.5.2012) Dostupné na: <<http://www.rozhlas.cz>>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Jak děti využívají média ve svém volném čase (dotazník)

Přílohy

Příloha č. 1: Jak děti využívají média ve svém volném čase

Díky za tvůj čas pro vyplnění tohoto dotazníku. Všechny otázky se týkají tvého volného času a vztahu k médiím. Dotazník ti nezabere mnoho času. Vždy označ jen jednu odpověď na každou otázku. Pokud si nebudeš s něčím vědět rady, zeptej se svého učitele.

- 1) Do jaké věkové skupiny patříš?
 - A) 9-12 let
 - B) 13-15 let
- 2) Jsi dívka nebo chlapec?
 - A) Dívka
 - B) Chlapec
- 3) Věnuješ se nějakému sportu?

- A) Ano
 - B) Ne
- 4) Navštěvuješ nějaký zájmový kroužek?
- A) Ano
 - B) Ne
- 5) Používáš počítač ve svém volném čase?
- A) Ano
 - B) Ne
- 6) Kolik času trávíš každý den na internetu?
- A) 20 minut nebo méně
 - B) 45 minut
 - C) 1 hodinu a více
 - D) Internet nepoužívám
- 7) Kolik času trávíš každý den na počítači bez připojení na internet?
- A) 20 minut a méně
 - B) 45 minut
 - C) 1 hodinu a více
 - D) Počítač bez připojení na internet nepoužívám
- 8) V které místnosti máte doma umístěný počítač?
- A) V dětském pokoji
 - B) V obývacím pokoji
 - C) Jinde
 - D) Nemáme doma počítač
- 9) K čemu nejvíce používáš počítač ve svém volném čase?
- A) Vyhledávání na internetu
 - B) Hraní počítačových her
 - C) Komunikace s přáteli
 - D) Jiná činnost
 - E) Počítač nepoužívám
- 10) Kolik času trávíš každý den sledováním televize?
- A) 1 hodinu a méně
 - B) 2 hodiny
 - C) Více než 2 hodiny
 - D) Televizi nesleduji

- 11) Kterou televizní stanici upřednostňuješ?
- A) ČT 1 nebo ČT 2
 - B) Nova
 - C) Prima Family**
 - D) Barrandov TV
 - E) Prima COOL
 - F) Nova Cinema
 - G) Jinou
 - H) žádnou
- 12) Které pořady v televizi nejčastěji sleduješ?
- A) Pořady pro děti (pohádky, animované seriály a filmy, rodinné seriály a filmy apod.)
 - B) Sportovní přenosy
 - C) Seriály a filmy pro dospělé (vysílané většinou od 20:00)
 - D) Zprávy
 - E) Jiné
 - F) Žádné
- 13) Kde nejčastěji sleduješ televizi ve svém volném čase?
- A) V dětském pokoji
 - B) V obývacím pokoji
 - C) Jinde
 - D) Nesleduji televizi
- 14) Posloucháš rádiové vysílání?
- A) Ano
 - B) ne
- 15) Máš svůj vlastní radiomagnetofon?**
- A) Ano
 - B) ne
- 16) K čemu nejvíce používáš rádio ve svém volném čase?**
- A) Poslech hudby
 - B) Poslech mluveného slova (pohádky, čtení na pokračování, vyprávění apod.)
 - C) Poslech jiných rádiových pořadů
 - D) Neposlouchám rádio

17) Čteš noviny ve svém volném čase?

A) Ano

B) Ne

18) Které noviny čteš nejvíce?

A) Dětské noviny

B) Blesk nebo AHA!

C) Právo

D) Mladá fronta

E) Kladenský deník

F) Jiné

G) Žádné

19) Čteš časopisy ve svém volném čase?

A) Ano

B) Ne

20) Který časopis čteš nejvíce?

A) Vědecko-publicistické (ABC, Junior apod.)

B) Časopisy pro teenagery (Bravo, TOP Dívka apod.)

C) Komiksové časopisy

D) Sportovní časopisy

E) Časopisy o zvířatech

F) Časopisy pro dospělé

G) Jiné

H) Žádné

Děkuji Ti za vyplnění dotazníku.

